

УЛОГА ИНСТРУМЕНАТА СПОЉНОТРГОВИНСКЕ ПОЛИТИКЕ У ЗАШТИТИ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Ивана Поповић Петровић¹

Савремени приступ заштити животне средине укључује и улогу спољнотрговинске политике, која употребом већ познатих, али и измењених инструмената, треба да омогући равнотежу између очекиваних користи за учеснике у спољној трговини, али и заштиту животне средине, која представља неопходан оквир за све привредне делатности. Увођење пореза који би се плаћао на увоз производа приликом чије производње је дошло до загађивања животне средине, емисијом одређених количина угљен-диоксида, виђено је као једно од решења. Ови порези су од стране бројних земаља у развоју окарактерисани и као “нелегалне царине”, а у многим развијеним земљама виђени су као заштита домаћих произвођача од конкуренције која им долази из земаља које немају тако строге регулативе. Поред захтевних стандарда за обављање производње која подразумева мање количине угљен-диоксида, строге регулативе подразумевају, уједно и систем увођења дозвола, којим би домаћи произвођачи куповали право на емисију штетних гасова. Тиме би њихови производи били скупљи и слабије конкурентни. Поред увођења посебних пореза, на мултилатералном нивоу је у плану и смањење царина за еколошке производе, али и усвајање регулативе за субвенционисање заштите животне средине. Истиче се и потреба за применом јединствено усвојене регулативе на глобалном нивоу, како би се онемогућило такозвано “цурење угљеника”, којим би дошло до сељења производње из земаља са строжијом регулативом, у земље са слабијом регулативом. Бројни системи за обрачун и наплату пореза на емисију угљен-диоксида, у свету, веома се разликују и цена по тони је у веома широком распону, што отвара могућност даљег прилагођавања загађивача, сељењем производње. Прилагођавању на строжије регулативе доприноси и постојање глобалних ланаца вредности, којима се дели процес производње на више фаза, а које се реализују у различитим земљама и којима је омогућено да се они делови производног процеса, који уједно и највише загађују животну средину, преселе у земље са мање строгом регулативом. Поред неопходности усвајања регулативе на глобалном нивоу, бројни регионални трговински споразуми уврстили су у своје саставе и елементе еколошке политике. Обавезе које ће се примењивати у наредним годинама према Агенди 2030, Европске уније, подразумевају постепено увођење мера, којим би се остварили квантитативно дефинисани циљеви о количинама угљен-диоксида које треба умањити у односу на базни период. На овај начин се уводи у употребу механизам прилагођавања границе угљенику (*Carbon border adjustment mechanism - CBAM*), који треба да представља облик првог светског пореза који би био уведен на емисију угљен-диоксида. Идентификовање могућих проблема у примени наведених инструмената треба да омогући јаснији увид креаторима спољнотрговинских политика, како би се избегли могући судари спољнотрговинске и еколошке политике и уместо тога, примениле мере, прихваћене од стране како развијених, тако и земаља у развоју.

---

¹ Универзитет у Београду, Економски факултет